

Vlamingstraat, Sint-Jorisstraat en Vlamingdam, Brugge: Resultaten archeologische prospectie zonder ingreep in de bodem (bureauonderzoek)

Deel 3: Programma van Maatregelen

Opdrachtgever: Stad Brugge
Burg 12, 8000 Brugge
Uitvoerder: AardeWerk (Raakvlak Archeologisch Onderzoek)
Komvest 45
8000 Brugge
T +32 [0]50 32 45 67
E stadsarcheologie@brugge.be

© Raakvlak, cel Stadsarcheologie, juni 2021

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Raakvlak, cel Stadsarcheologie

Inhoudstabel:

1. Inleiding
2. Gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen
3. Deel 3: Programma van Maatregelen
4. Bijlagen

Inleiding

Deze archeologienota kadert in een geplande omgevingsvergunningsaanvraag. De bouwheer, stad Brugge, plant om de wegtracés van de Vlamingstraat (deel vanaf de hoek Academiestraat tot aan de Vlamingbrug), Sint-Jorisstraat en Vlamingdam opnieuw aan te leggen. Hierbij zijn meerdere bodemingrepen gepland, waaronder het volledig vernieuwen van het rioleringsstelsel en het aanleggen van diverse boombunkers. Het ontwerp is van de hand van de collega's van Openbaar Domein Brugge.

Het projectgebied bevindt zich in een vastgestelde archeologische zone, de historische stadskern van Brugge. Aangezien de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 300m² of meer bedraagt, is een archeologisch vooronderzoek verplicht volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 2015. De geplande werkzaamheden beperken zich niet tot het gabarit van de bestaande lijninfrastructuur, maar overschrijden dit zowel in horizontale als in verticale dimensie. Het nieuwe rioleringsstelsel komt aanzienlijk dieper en breder dan de bestaande infrastructuur. Hieruit volgt dat dit dossier niet in aanmerking komt voor een vrijstelling; het normale archeologietraject moet gevolgd worden. Op deze basis wordt een archeologienota zonder ingreep in de bodem opgesteld.

Raakvlak cel Stadsarcheologie kreeg de opdracht om deze archeologienota door middel van een bureauonderzoek op te maken.

DEEL 3 : Programma van maatregelen

1. Administratieve gegevens

Initiatiefnemer en zakelijkrechthouder: stad Brugge, Burg 12, B-8000 Brugge

Erkend archeoloog: : Frederik Roelens

Locatie/vindplaats: West-Vlaanderen, B-8000 Brugge, Vlamingstraat-Sint-Jorisstraat-Vlamingdam

Bounding box (te groot, zie polygoon op het loket)

Naam site: Vlamingstraat-Sint-Jorisstraat-Vlamingdam, Brugge; code: BR21VSV

Kadaster: Brugge, 5de afdeling, openbaar domein

2. Gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen

In de bureaustudie zijn verscheidene bronnen zoals de nog aanwezige erfgoedwaarden, de landschapshistoriek, de topografie, de geomorfologie, het bodemgebruik, de vegetatie en de historische ingrepen op het plangebied bekeken. Op basis van al deze data is een impactanalyse opgesteld van de geplande werken op het potentieel archeologisch bodemarchief.

Ten eerste kan gesteld worden dat het terrein, gezien de eerdere vondsten in de onmiddellijke omgeving een matig hoog archeologisch potentieel heeft voor archeologische sporen en structuren vanaf de middeleeuwen. Daarnaast is de kans op het aantreffen op pre-stedelijke sporen en vondsten eveneens niet uit te sluiten, hoewel er hiervoor geen duidelijke indicaties of verhoogde trefkans is.

Voor de eeuwenlange periode vanaf het gebruik van/aanpassingen aan het landschap door de prehistorische mens tot de beschikbare archivalische bronnen zijn er geen gegevens voorhanden. Er kan echter wel aangenomen worden dat verstoringen – althans in verticale zin – kleinschalig zullen zijn geweest: bodemingrepen in het kader van een ‘doorsnee’ agrarisch gebruik zullen beperkt gebleven zijn tot een toplaag van 30-40 cm.

Het meest zuidelijke deel het plangebied (tracé Vlamingstraat vanaf hoek Academiestraat tot Vlamingbrug) maakt deel uit van de oudste kern van Brugge. Op vandaag bevatten diverse panden in de Vlamingstraat nog bouwsporen en/of een middeleeuwse kern (archief Dirk Van Eenoooghe).

De Vlamingbrug vormde de grens van de eerste Brugse omwalling (1127) met één van de zes stadspoorten, de Vlamingpoort. Zeker al vanaf de volle middeleeuwen vertrok vanaf deze brug een belangrijke weg richting het poldergebied en het enkele kilometer noordwaarts gelegen Sint-Pieters-op-de-dijk. Over deze vroegste periode is vrij weinig informatie beschikbaar.

In archivalische bronnen wordt het gebied vanaf de late 13de eeuw algemeen omschreven als *Bucten Vlamingpoorte* (1291). De Augustijnen bouwen reeds in 1286 een klooster net buiten de eerste omwalling, gevat tussen het bouwblok Jan Miraelstraat-Augustijnenrei-Hoedenmakersstraat.

Het volledige plangebied wordt met de aanleg van de tweede omwalling (1297-1299) opgenomen in het stedelijk weefsel van Brugge en de Vlamingstraat wordt een volwaardige poortstraat, waarbij het gedeelte over de brug de naam **Vlamingdam** kreeg. Dit naar de keerdam die er werd gebouwd om te beletten dat het stadsdeel, dat lager lag dan de vestingen, onder water zou lopen. In 1305 komt de naam Vlamingdam al voor in archivalische bronnen.

Aan westzijde van de Vlamingdam staan enkele opmerkelijke bouwvolumes waaronder twee van de schuttersgilde van St-Joris. Het 'Oudhof' werd opgetrokken vanaf 1492 en bestond uit een omvangrijk domein met clublokalen, een overdekte gaanderij met schietstanden, een kapel en een fraaie toren zoals te zien op de kaart van Marcus Gerards. Na een interne splitsing wordt in 1540 een 'Nieuwhof' gerealiseerd. Het gebied nabij de tweede stadsomwalling blijft eeuwenlang weinig dens bebouwd, in de groene zones komen diverse heesters voor.

Vanaf de 16de eeuw is de menselijke aanwezigheid op het terrein te achterhalen via cartografische bronnen. **Op alle beschikbare kaarten vanaf het midden van de 16de eeuw tot op heden is het plangebied onderdeel van het historische stratenpatroon van de stad.** De beschikbare bronnen spreken niet van (een) rooilijnwijziging(en) of aanpassing aan de straattracés, met uitzondering van de zone van het voormalige Oudhof (huidige Normaalschool, Howest Campus Brugge-centrum). Gezien de ouderdom van wegtracés kan dit kan uiteraard niet uitgesloten worden. Het wegdek zal ongetwijfeld periodiek vernieuwd zijn.

De naam **Sint-Jorisstraat** is een 19de-eeuwse introductie en verwijzing naar de toenmalige illustere gilde. De naam Vlamingdam wordt vanaf de jaren 1930 hernomen voor het gedeelte van de Sint-Jorisstraat ten noorden van de Normaalschool (huidige Howest).

Elk archeologische terreinonderzoek dient afgestemd te worden met de verticale dimensie van de geplande bodemingrepen.

De voorziene werken zijn meerledig:

- Enerzijds wordt **het volledige rioleringsstelsel vernieuwd en ontdebeld.**

De huidige riolering, die voor zover geweten dateert uit het begin van de jaren 1970 -en wellicht lokaal nog uit het 4de kwart van de 19de eeuw wordt opgebroken. Volgens de plannen bestaande toestand heeft deze een diameter van 30 cm. Aansluitend wordt een gescheiden stelsel aangelegd, bestaande uit een RWA en een DWA-stelsel (betonnen elementen). Het nieuwe stelsel heeft een lengte van ca. **150 meter** in de Vlamingstraat. Vanaf de overzijde van de Vlamingbrug vertrek een nieuw stelsel met een lengte van ruim **650 meter** tot aan het kruispunt Vlamingdam/Koningin Elisabethlaan (de zgn. binnenring).

De geplande DWA-leiding heeft vanaf de Vlamingstraat tot aan de Vlamingbrug een bescheiden diameter van 50cm. Aan de overzijde van de brug heeft de DWA-leiding een aanzienlijke diameter van 120cm. Lokaal treedt een beperkte vernauwing op tot 100 cm diameter. Op regelmatige afstanden wordt een inspectieput voorzien, in totaal zo'n 50 stuks.

Rekening houdend met de benodigde helling om het afvalwater over dergelijke afstand te transporteren, de aanleg op vorstvrije diepte en de gegeven diameter van de leiding wordt de riolering op grote diepte geplaatst met afgravingen die sterk variëren tussen 2,1 meter (IP20) en 3,98m (IP46) onder het huidige straatniveau. De diepste ingrepen zijn de diverse inspectieputten.

De geplande RWA-leiding heeft in de Vlamingstraat een diameter van 30 cm. Aan de overzijde van de Vlamingbrug bedraagt de diameter van de RWA-leiding 50cm. Rekening houdend met een minimale dekking/bovenbouw van 1 meter en een onderfundering van 20cm, gaat het om een afgraving tot lokaal 180 cm onder het straatniveau.

In de praktijk wordt de volledige rijweg (4 tot lokaal 5 meter breed) afgegraven tot grote diepte, wat een aanzienlijke impact heeft op het potentieel aanwezige archeologische bodemarchief.

Ter hoogte van de (als monument beschermde) Vlamingbrug wordt één perforatie gemaakt voor de RWA-leiding. Het regenwater wordt vervolgens in de Augustijnenrei uitgestort.

- Verder worden **diverse boombunkers en plantvakken gemaakt aan weerszijde van de wegtracés**

De boombunkers worden enkel voorzien op plaatsen waar de rijweg voldoende breed is: ter hoogte van de voormalige neogotische Heilige Hartkerk (Vlamingstraat 84), op het kruispunt Vlamingstraat-Korte Winkel en voor Howest campus Brugge-centrum (Sint-Jorisstraat 71). Voor de bouw van dergelijke boombunkers wordt uitgegaan van een opbouwhoogte incl. verharding en fundering van zo'n **170 cm-mv**. Rond dergelijke boombunkerzone dient rekening gehouden worden met een meerbreedte van 50 cm voor verdichting van de grond rondom (zwarte stippellijn op de plannen). In totaal gaat het om 65m² (H.Hartkerk)+ 22m² (Korte Winkel)+ 32 + 38m² (Howest)= **157m² bodemingreep**.

Verder worden aan weerszijden van de straat een 40-tal plantvakken voorzien. Deze plantvakken bestaan uit regelmatige uitsparingen in het wegdek, opgevuld met zo'n 70cm boomgrond voor ondiep wortelende notelaars (Japanse sierkers). De geplande verticale bodemingreep zit hierdoor vervat in de herbestravingswerken en wordt dan ook niet afzonderlijk besproken. De bodemingrepen bij de resterende omgevingsaanleg (zitbanken, fietsenstalling) zijn eveneens verwaarloosbaar.

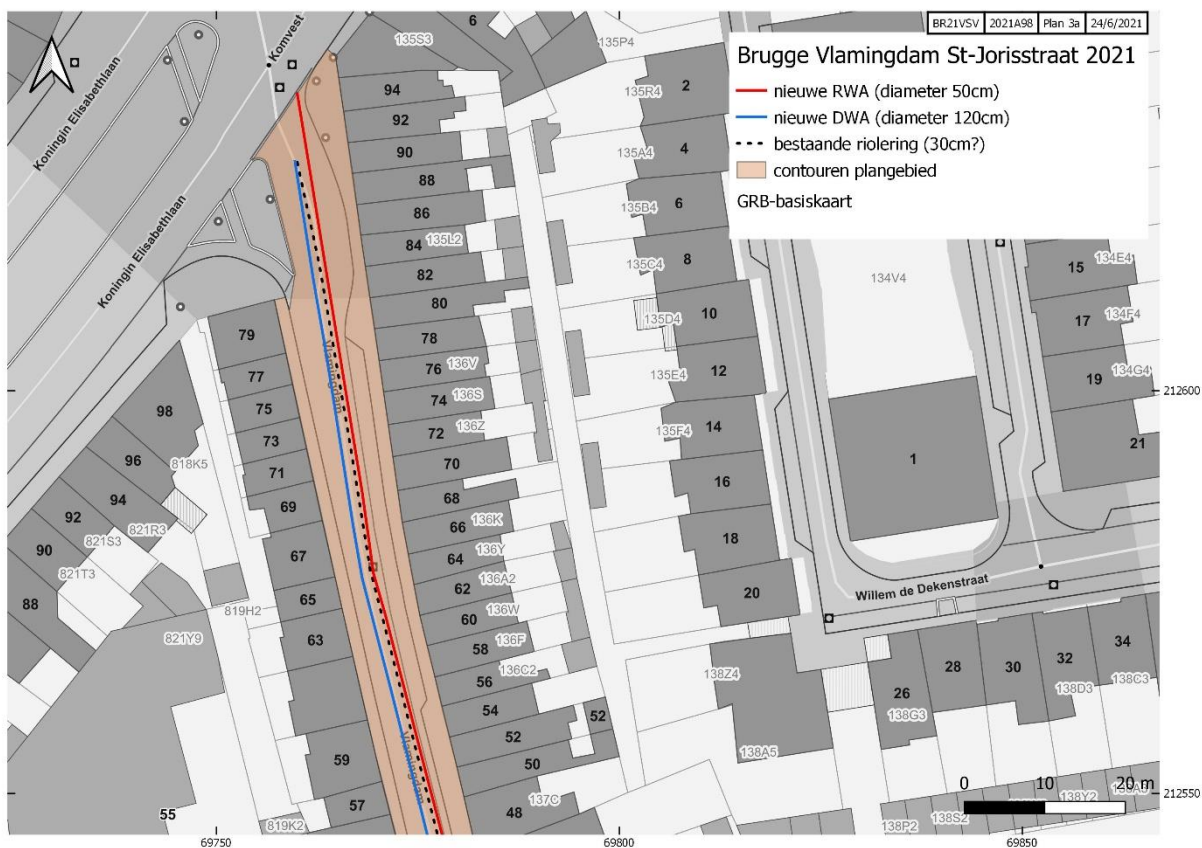
Alle geplande bodemingrepen worden weergegeven op de syntheseplannen (Plannen 3a tem 3i). Deze syntheseplannen geven slechts een tweedimensionaal beeld weer dat (valselyk) de indruk wekt dat de geplande bodemingrepen grotendeels samenvallen met de huidige nutsleidingen.

In de bureaustudie (zie deel 2: verslag van Resultaten) zijn alle gekende verstoringen op het plangebied, voor zover deze gekend zijn, opgelijst. Het gaat onder meer om laat-19de-eeuwse rioolsegmenten, de huidige riolering uit de jaren 1970 met bescheiden diameter, tramsporen, gasleidingen en huisaansluitingen. Naar analogie met vergelijkbare dossiers en op basis van diverse waarnemingen in de straat, kunnen we voorzichtig stellen dat de kans op het aantreffen van *in situ* archeologische sporen en structuren **in de bovenste pakketten eerder klein zal zijn**. Louter op basis van het bureauonderzoek kan echter niet gesteld worden dat de bodemopbouw volledig verstoord is.

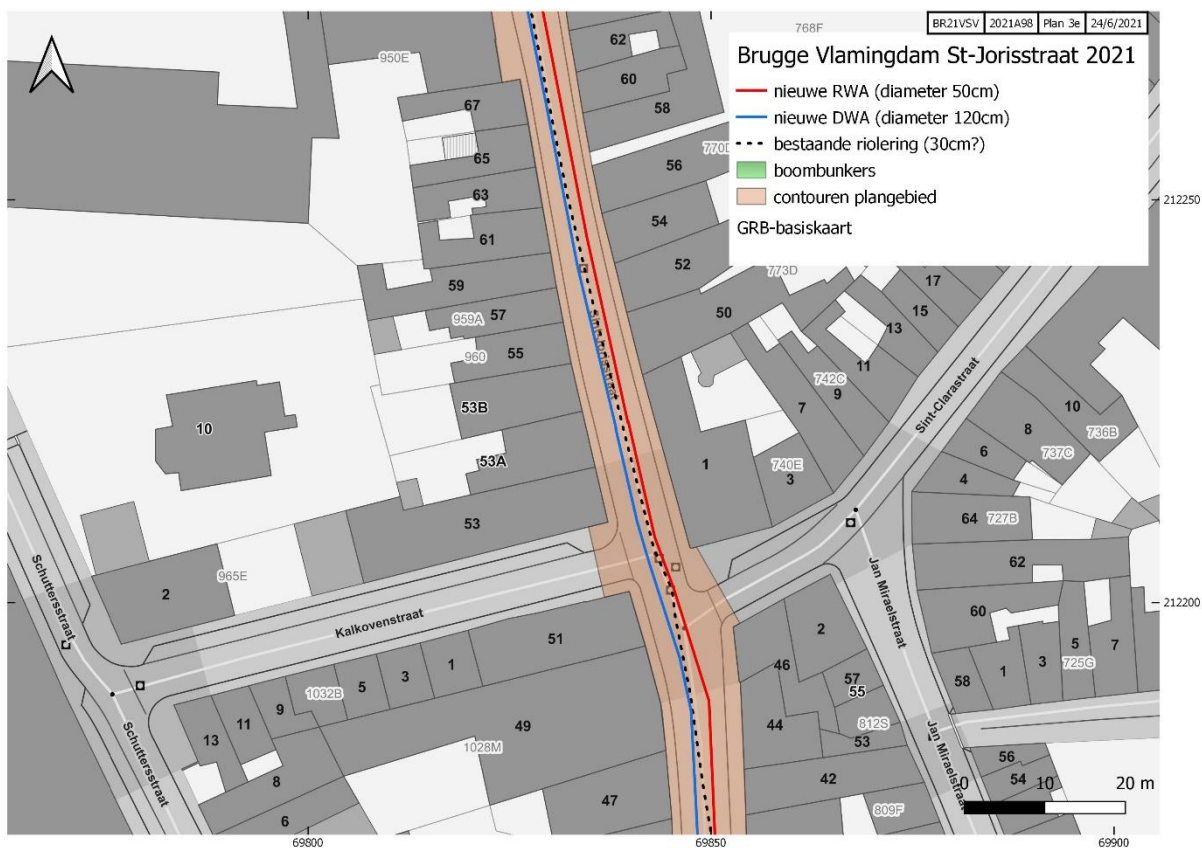
Op basis van enkele oudere en recente archeologische onderzoeken zijn de oudste archeologische sporen en structuren op en nabij het plangebied **grofweg te situeren tussen 180cm en 260cm onder het huidige straatniveau**. Ter hoogte van de Sint-Jorisstraat bevindt de moederbodem zich omstreeks 4,6m en 4,98mTAW (huidig straatniveau: 6,5m TAW; proefonderzoeken Sint-Jorisstraat 25-27; Sint-Jorisstraat 33), nabij de Kapelstraat bevindt de moederbodem zich op ca +3m TAW, (huidig straatniveau: 5,6m TAW). In de Vlamingdam bevindt het laatmiddeleeuwse niveau zich vanaf 180cm onder het straatniveau (Hillewaert, 1993).

Bij de geplande bodemingrepen wordt doorheen deze pakketten gegraven, zoals duidelijk blijkt uit de oplijsting van de aanlegdieptes van de inspectieputten (tabel 1). Een eventueel aanwezig archeologisch bodemarchief zal hierbij definitief verloren gaan. Voor deze bodemingrepen is er een aantoonbaar potentieel op kennisvermeerdering. Voor de hierboven besproken werkzaamheden wordt dan ook verder onderzoek geadviseerd.

Dit verder onderzoek is noodzakelijk aangezien het vooronderzoek (bureauonderzoek) tot nu toe onvoldoende informatie opleverde om een gemotiveerde uitspraak te doen over de al dan niet aanwezigheid, aard en graad van bewaring van archeologische sporen en/of structuren. Het onderzoek van het huidige archeologisch ensemble op basis van het bureauonderzoek volstaat niet om kenniswinst te boeken.

Figuur 2/Plan 3a-i: syntheseplan met aanduiding van de geplande bodemingrepen

	rijweg TAW	onderzijde put TAW	maximale diepte
IP1	5,34	3,62	1,72
IP2	5,18	3,68	1,5
IP3	5,08	3,75	1,33
IP4	5,31	3,82	1,49
IP5	5,45	3,88	1,57
IP6	5,7	4,43	1,27
IP7	5,71	4,42	1,29
IP8	5,8	4,12	1,68
IP9	6,04	4,21	1,83
IP10	6,06	4,22	1,84
IP11	6,12	4,25	1,87
IP12	6,5	4,4	2,1
IP13	6,83	4,52	2,31
IP14	6,93	4,56	2,37
IP15	6,86	4,62	2,24
IP16	6,9	4,74	2,16
IP17	6,9	4,72	2,18
IP18	6,72	4,62	2,1
IP19	6,95	4,76	2,19
IP20	7,44	5,27	2,17
IP21	7,27	5,18	2,09
IP22	7,27	4,74	2,53
IP23	7,32	4,76	2,56
IP24	7,4	4,8	2,6
IP25	7,92	5,07	2,85
IP26	8,01	5,47	2,54
IP27	8,1	5,81	2,29
IP28	8,09	5,75	2,34
IP29	8,08	4,99	3,09
IP30	6	2,94	3,06
IP31	5,34	2,81	2,53
IP32	5,18	2,7	2,48
IP33	5,08	2,6	2,48
IP34	5,31	2,54	2,77
IP35	5,4	2,48	2,92
IP36	5,7	3,62	2,08
IP37	5,8	3,55	2,25
IP38	6,04	3,51	2,53
IP39	6,12	3,49	2,63
IP40	6,5	3,41	3,09
IP41	6,83	3,36	3,47
IP42	6,93	3,35	3,58
IP43	6,86	3,33	3,53
IP44	6,88	3,29	3,59
IP45	6,95	4,6	2,35
IP46	7,27	3,29	3,98
IP47	7,27	4,65	2,62
IP48	7,43	4,68	2,75
IP49	7,92	5,15	2,77
IP50	8	5,49	2,51
IP51	8,1	5,59	2,51

Tabel 1: oplistijng aanlegdieptes inspectieputten

3. Programma van Maatregelen

Op basis van het Verslag van Resultaten kan gesteld worden dat er voor het projectterrein een potentieel tot kennisvermeerdering aanwezig is.

Dit potentieel tot kennisvermeerdering dient, gezien de huidige economische onwenselijkheid nagegaan te worden door middel van een uitgesteld archeologisch onderzoek in de bodem. Hierin maken we een onderscheid tussen enerzijds **de zones waar een archeologische werfbegeleiding voorgeschreven wordt (luik 1)** en anderzijds **de zones waar een volwaardige archeologische opgraving noodzakelijk is: zone 'Vlamingpoort' en zone 'Oudhof schuttersgilde Sint-Joris' (luik 2)**

Algemeen

Overleg archeologie – uitvoerder graafwerken

Om de regie van de geplande werken af te stemmen op de regie van de archeologische **vervolgonderzoeken**, is het aangewezen een **overlegmoment** te organiseren tussen opdrachtgever, aannemer heraanleg en aannemer archeologie voor de start van het onderzoek. Op dit overlegmoment kan ook de timing, planning en overige logistiek van beide luiken van het vervolgonderzoek bepaald worden.

Verder is op dit ogenblik nog weinig geweten over de implicaties die de veiligheidsvoorschriften – genomen door de uitvoerder van de werken – met zich meedragen en dient bij belemmering van het uitvoeren van de onderzoeksmethode een andere alternatieve onderzoeksdoelstelling vooropgesteld te worden die de beantwoording van de wetenschappelijke bevraging tegemoet komt. Indien van toepassing moet deze doelstelling opgenomen en beargumenteerd worden in het archeologisch rapport.

Planning

Het voorliggende bestek voorziet in een gefaseerd scenario, rekening houdend met de verkeerscirculatie, op en nabij het plangebied. Hieruit volgt dat het archeologische vervolgonderzoek eveneens gefaseerd zal verlopen.

Op heden is deze fasering nog niet definitief vastgelegd en kan het veldwerk nog niet ingepast worden.

3.1 Programma van maatregelen voor een uitgesteld archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem: Luik 1 (Werbbegeleiding)

Maatregelen

Voor dit bijkomend onderzoek wordt niet geopteerd voor aanvullend vooronderzoek zonder ingreep in de bodem, i.c. geofysisch onderzoek, metaaldetectie, landschappelijk booronderzoek of archeologisch booronderzoek. Er wordt wel gekozen voor een werfbegeleiding.

Een werfbegeleiding is een vorm van een archeologische opgraving en is aan dezelfde decretale voorwaarden gebonden (Code Goede Praktijk, hoofdstuk 19).

Deze aanbeveling werd getoetst aan de 4 criteria opgenomen in de Code van Goede Praktijk artikel 5.3:

- mogelijk: Voor de uitvoering van de werfbegeleiding moet de straat afgesloten en opgebroken te zijn. De werfbegeleiding wordt uitgevoerd binnen de planning van de algemene aannemingswerken.

- nuttig: Deze werfbegeleiding is nuttig, vermits er niet met zekerheid gesteld kan worden dat er geen archeologisch bodemarchief meer aanwezig is. Een grondige inspectie tijdens het uitgraven de omvangrijke rioleringssleuf kan informatie opleveren over eventueel bewaarde oudere middeleeuwse straatniveaus, maar ook van oudere (pre-stedelijke) perioden.

- schadelijk: Gelet op de aard van de werken kan mogelijk archeologisch archief bedreigd zijn. Een werfbegeleiding is de enige manier om eventueel aanwezige sporen en structuren op een efficiënte manier te registreren.

- noodzakelijk: Tijdens het machinaal uitgraven van het pakket onder de huidige wegkoffer kan archeologisch erfgoed aan het licht komen. In situ bewaring van deze sporen is, gezien de geplande werken, onmogelijk. Omwille van dit gegeven wordt een werfbegeleiding noodzakelijk geacht.

Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doel van de werfbegeleiding is een archeologische inventarisatie, registratie en fysiek onderzoek van eventueel waargenomen archeologische sporen en structuren. Bij het uitvoeren en uitwerken van de archeologische opgraving moeten minstens volgende vragen beantwoord worden.

Algemeen

- Zijn er archeologische sporen aanwezig onder de verstoorde lagen? Zo ja, welke?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Op welke diepte bevindt zich de natuurlijke bodem?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Wat is de datering en samenstelling van de aangetroffen ophogingslagen? Zijn er verschillende straatniveaus en/of looplagen te onderscheiden?
- Levert het organische en anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van de site, eventueel ook over de materiële cultuur?
- Wat is de relatie tussen de bodem, de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie,...) en de archeologische lagen en sporen?
- Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerder periodes?
- Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?
- Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden? Houden ze verband met bepaalde activiteiten?
- Sluiten de vaststellingen aan bij de resultaten van onderzoek in de omgeving en de data van de CAI en de huidige stand van zaken zoals gesynthetiseerd in Hillewaert en Ryckaert (2019)?

Het onderzoeksdoel is geslaagd als na het onderzoek op bovenstaande vragen een antwoord kan geformuleerd worden.

Onderzoeksstrategie, -methode en -technieken

Archeologisch onderzoek dient na het verkrijgen van de omgevingsvergunning en tijdens de geplande werkzaamheden uitgevoerd te worden.

Verspreid over de zone van de geplande bodemingrepen dient een werfbegeleiding uitgevoerd te worden, conform hoofdstuk 8.6 uit het Onroerenderfgoeddecreet.

Planning

Fasering op heden ongekend.

Technische uitvoering

In de huidige opzet wordt het nieuwe rioleringstracé opgedeeld in kleine segmenten, waarvoor telkens **grondfilterbemaling** voorzien wordt rondom deze segmenten. Eenmaal een segment afgewerkt is, wordt er opgeschoven naar een volgend segment. De lengte van deze segmenten is een keuze van de nog aan te stellen uitvoerder, maar zal wellicht eerder klein zijn (in de grootteorde van 25 à 50 meter), om een snelle ontwatering te kunnen bewerkstelligen.

- Per rioleringssegment wordt de bestaande verharding uitgebroken, de bestaande riolering afgekoppeld en verwijderd.
- Er wordt verdiept tot op het gewenste niveau. Vanaf een uitgraafdiepte van 1m20 dient er om veiligheidsredenen gewerkt te worden met beschoeide sleuven en met sleufbakken.
- Plaatsen van de fundering, riolering en omhulling.

Gezien alle uitgravingen in functie van de aanleg van de nieuwe DWA-leiding dieper dan 1m20 gaan, wordt bij elk rioolsegment/werkput gewerkt met sleufbakken. De aanwezigheid van dergelijke sleufbakken heeft een nefaste invloed op de zichtbaarheid in de werksleuf en de leesbaarheid van het bodemprofiel. Registratie van lengteprofielen onder deze 1m20-grens is quasi onmogelijk.

In de bureaustudie (zie deel 2: verslag van Resultaten) werd beargumenteerd gesteld dat de kans op het aantreffen van *in situ* archeologische sporen en structuren in de bovenste pakketten eerder klein zal zijn. **In de praktijk is er dus een gering aandeel mogelijke *in situ* bodem dat stratigrafisch correct geregistreerd kan worden;** Hieronder wordt de registratie sterk bemoeilijkt en/of onmogelijk door de aanwezigheid van sleufbakken.

In dit pakket kunnen naast middeleeuwse sporen (ophogingslagen, straatniveaus, kuilen, funderingen, grachten, edm.) ook pre-stedelijke sporen aangetroffen worden. Deze omvatten zowel grondvaste sporen (vanaf het neolithicum tot de 9de eeuw) als vuursteenconcentraties uit de prehistorie. Gezien de aard van de ingreep, een lijntracée, zou een integrale werfbegeleiding van het ganse tracé in het beste geval een gefragmenteerde indicatie opleveren voor menselijke aanwezigheid in het verleden. In dit geval is het kennispotentieel beperkt en moeilijk te verdedigen in de context van Malta-archeologie.

Omwille van de technische uitvoering van de geplande werkzaamheden wordt ervoor **geopteerd om de werfbegeleiding in de straattracés te beperken tot een aantal profielputten.**

Gezien de wegtracés eeuwenlang in gebruik geweest zijn, moeten er **10 haaks-profielen** volledig geregistreerd worden, inclusief staalname voor verder natuurwetenschappelijk onderzoek. Leeflagen, ophogingslagen en wegtracées die gedurende een zekere tijd in gebruik geweest zijn, lenen zich bijzonder goed voor **micromorfologisch onderzoek**. Tijdens het opkuisen van de profielwanden wordt er **actief** gezocht naar **diagnostisch materiaal**.

De toekomstige locaties van de diverse inspectieputten of de boombunkers kunnen bijvoorbeeld gekozen worden voor deze profielregistratie. De ligging van deze profielen wordt bepaald door de veldwerkleider, rekening houdend met diverse praktisch-logistieke parameters op het terrein, zolang er een voldoende ruimtelijke spreiding gegarandeerd is.

De uitvoering van het onderzoek gebeurt verder volgens de Code Goede Praktijk, eventueel aangevuld met bijkomende maatregelen indien de sporen en/of vondsten daartoe aanleiding geven. Deze eventuele maatregelen worden bepaald door de erkend archeoloog.

In de praktijk is de inzet en de opdracht van het archeologische team in tijd en ruimte duidelijk afgebakend, maar vereist dit is een goede communicatie tussen enerzijds aannemer en veldwerkleider archeologie.

Indien er tijdens de graafwerken alsnog archeologische vondsten, sporen en/of structuren aan het licht zouden komen, dient de aannemer de erkend archeoloog onmiddellijk te verwittigen zodat de basisregistratie snel én conform de Code Goede Praktijk uitgevoerd kan worden.

Indien de aangetroffen sporen van die aard zijn (zeer hoge densiteit, complexiteit, edm.) dat de machinale graafwerken voor een langere periode stilgelegd dienen te worden, voorziet de veldwerkleider voldoende bijkomend personeel om het aanwezige bodemarchief op een tijdsefficiënte manier te registreren, waarbij maximaal rekening gehouden wordt met de in het bestek voorziene standstill alsook de eindtermijnen van de werkzaamheden.

Personeelsvereisten

Een team van twee archeologen lijkt voldoende om deze werfbegeleiding uit te voeren. Hierbij dient de veldwerkleider over aantoonbare ervaring (min. 5 door OE goedgekeurde rapportages) te beschikken inzake archeologisch onderzoek in stedelijke context met een complexe verticale strategie en bij voorkeur met ervaring in de Brugse binnenstad.

Gezien de te verwachten complexe bodemopbouw is de aanwezigheid van een ervaren aardkundige, voor wat betreft minimaal ½ van de profielregistraties, verplicht.

Herhalen we hier nogmaals dat de erkend archeoloog flexibel dient op te treden om het eventueel bodemarchief op een tijdsefficiënte manier te registreren, waarbij maximaal rekening gehouden wordt met de in het bestek voorziene standstill alsook de eindtermijnen van de werkzaamheden.

De overige personeelsvereisten zijn conform de Code van Goede praktijk.

Criteria niet uitvoering

Het onderzoek kan niet plaatsvinden als er niet voldoende maatregelen zijn getroffen met betrekking tot veiligheid, gezien er op grote diepte gewerkt zal worden.

Risicofactoren

De risicofactoren zijn dezelfde als hierboven vermeld bij de criteria tot niet uitvoering.

Termijnen

Gezien de complexiteit van het project en gezien de werfbegeleiding uitgevoerd wordt binnen de planning van de aannemingswerken, is de termijn van het veldwerk zeer moeilijk in te schatten.

-Terreinwerk:

werfbegeleiding: 15 werkdagen x2 archeologen

-Verwerking en rapportage

Termijn: 1/1 verhouding met het aantal gepresteerde terreindagen

Kostenraming

Veldwerk: 1050 euro/ dag

Gezien het feit dat het veldwerk uitgevoerd wordt binnen de planning en de organisatie van de algemene aannemingswerken, wordt bij de kostenraming geen rekening gehouden met de kosten voor het uitgraven van de grond en de afvoer van de grond.

Assessment: 480 euro/dag

Verwerking: 480 euro/dag

Rapportering: 480 euro/dag

Conservatie: 2500 euro

Natuurwetenschappelijk Onderzoek (NWO): voorziene hoeveelheid 10.000 euro.

Vondsten

Conservatie en overdracht van het archeologisch ensemble gebeurt na afloop van het (voor)onderzoek met ingreep in de bodem conform aan de artikels 5.2.1, 5.2.2 en 5.2.3 van het Onroerend Erfgoeddecreet. Bij de start van het vooronderzoek worden door de erkende archeoloog en de initiatiefnemer duidelijke afspraken gemaakt met betrekking tot de overdracht van het archeologisch ensemble bij de eigenaar en het erkende onroerend erfgoeddepot of andere bewaarder van het archeologisch ensemble. Na het beëindigen van de verwerking en het opleveren van de eindrapportage vindt de overdracht van de vondsten plaats.

Criteria wanneer afgeweken wordt van de voorziene onderzoeksmethode:

We voorzien momenteel geen afwijkingen t.o.v. de Code Goede Praktijk.

3.2 Programma van maatregelen voor een uitgesteld archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem: Luik 2 (Opgraving zone Vlamingpoort, opgraving zone Oudhof Sint-Jorisgilde)

Maatregelen

Voor dit bijkomend onderzoek wordt niet geadviseerd voor aanvullend vooronderzoek zonder ingreep in de bodem, i.c. geofysisch onderzoek, metaaldetectie, landschappelijk booronderzoek of archeologisch booronderzoek.

Het uitvoeren van een prospectie d.m.v. proefsleuven en proefputten zou een overbodige kost met zich meebrengen, enerzijds rekening houdende met de informatie die reeds beschikbaar is en anderzijds rekening houdende met de voorziene uitgraving binnen de geplande werken. Idealiter wordt er onmiddellijk een **archeologische opgraving** uitgevoerd. In een aantal situaties kan een werfbegeleiding een archeologische opgraving vervangen. De technische uitvoering van de geplande bodemingrepen is echter niet van die aard dat aan de decretale voorwaarden om over te gaan tot een werfbegeleiding voldaan is.

Bij het uitvoeren en uitwerken van de archeologische opgravingen moeten minstens volgende algemene vragen beantwoord worden.

Algemeen

- Zijn er archeologische sporen aanwezig onder de verstoorde lagen? Zo ja, welke?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Op welke diepte bevindt zich de natuurlijke bodem?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerder periodes?
- Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?
- Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden? Houden ze verband met bepaalde activiteiten?
- Wat is de datering en samenstelling van de aangetroffen ophogingslagen? Zijn er verschillende straatniveaus en/of looplagen te onderscheiden?
- Levert het organische en anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van de site, eventueel ook over de materiële cultuur?
- Wat is de relatie tussen de bodem, de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie,...) en de archeologische sporen?
- Sluiten de sporen aan bij de resultaten van onderzoek in de omgeving en de data van de CAI en de huidige stand van zaken zoals gesynthetiseerd in Hillewaert en Ryckaert (2019)?

ZONE VLAMINGBRUG (34m²)

Specifiek voor gebouwde archeologische structuren

- Zijn er nog restanten van gebouwde archeologische structuren, meer bepaald van de Vlamingpoort en de (landhoofden van de) Vlamingbrug aanwezig in het plangebied?
- Leveren deze nieuwe inzichten op over de constructie, fasering, materiaalgebruik, afwerking en bouwtechniek?

Specifiek met betrekking tot de Augustijnenrei

- Levert het archeologisch onderzoek nieuwe inzichten op met betrekking tot het Augustijnenrei? Meer bepaald over de natuurlijke bedding, het afzettingsmilieu, de opvulling en latere kanalisatie?
- Zijn er bepaalde natuurwetenschappelijke technieken die kunnen bijdragen aan het oplossen van deze vragen en zo ja, welke?

ZONE OUDHOF SINT-JORIS (575m²)

Specifiek voor gebouwde archeologische structuren

- Zijn er nog restanten van gebouwde archeologische structuren, meer bepaald van de Oudhof van de schuttersgilde van Sint-Joris aanwezig in het plangebied?
- Leveren deze nieuwe inzichten op over de constructie, fasering, materiaalgebruik, afwerking en bouwtechniek?

Bij het aantreffen van **menselijke begravingen** (inhumaties en/of grafkelders), in principe enkel mogelijk in de zone van de voormalige kapel van het Oudhof, zijn volgende onderzoeksvragen relevant:

- Wat is het geschatte aantal individuen?
- Wat is de bewaringstoestand?
- Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
- Wat is de omvang?
- Komen er oversnijdingen voor?
- Wat is de begravingdensiteit uitgedrukt in minimum aan individuen per oppervlakte?
- Vallen er verschillende diachrone gebruiksfases binnen het kerkhof te onderscheiden?
- Zijn er beschildeerde grafkelder aanwezig? Zo ja, welke bewaringstoestand? Welke taferelen worden er afgebeeld? Kan hier een (relatieve) datering aan gekoppeld worden? Komen er in aanmerking voor *ex situ* bewaring?

Het onderzoeksdoel is geslaagd als na het onderzoek op bovenstaande vragen een antwoord kan geformuleerd worden.

Onderzoeksstrategie, - methode en –technieken

Archeologisch onderzoek dient na het verkrijgen van de omgevingsvergunning en onmiddellijk voorafgaand de geplande werkzaamheden uitgevoerd te worden.

Na de uitbraak van huidige wegenis wordt op aangeven van de veldwerkleider afgegraven tot op het eerste relevante archeologisch niveau. De graafmachine die gebruikt wordt voor het aanleggen van de werkputten is van een type dat toelaat zowel horizontale vlakken aan te leggen als de stratigrafie te volgen en dat geen schade toebrengt aan de aangetroffen sporen. De graafbak heeft geen tanden. Er worden kleinere graafbakken voorzien om puinvullingen/ verstoringen machinaal te verwijderen.

Vooraleer verder wordt verdiept naar het volgende vlak, worden alle grondsporen in het bovenliggende vlak steeds volledig afgewerkt. (Bak)stenen structuren, vloeren e.d. worden niet uitgebroken, tenzij dit strikt noodzakelijk is voor de aanleg van een volgend vlak. Opendegelegde vlakken mogen niet betreden worden met de kraan en/of ander zwaar materieel.

Indien de grondwatertafelstand een correcte registratie van de aanwezige archeologische sporen en structuren hindert, dient er lokaal grondfilterbemaling geplaatst te worden.

De contouren van de op te graven zones zijn weergegeven op **figuren 5 en 6**.

- Zone Vlamingpoort

De zone ter hoogte van de vermoedelijke Vlamingpoort meet **34m²** en dient integraal opgegraven te worden. Op de Vlamingbrug wordt de wegwijzer opgebroken. Een fysieke registratie van het historische bovenvlak van het oudere brugdek maakt logischerwijs uit van de archeologische opdracht.

De zones ten oosten en ten westen van de werkput (huidige voetpaden) worden eveneens uitgebroken. Gezien deze zones nog maar net integraal verstoord zijn door de aanleg van niet-vergunningsplichtige nutsleidingen (zie foto's in deel 2: VvR) is het weinig zinvol om deze belendende stroken mee te onderzoeken.

- Zone 'Oudhof schuttersgilde Sint-Joris'

De zone ter hoogte van het voormalige Oudhof dient eveneens integraal opgegraven te worden. Deze zone heeft een aanzienlijke omvang van **575m²** en omvat de breedte van de aanlegsgleuf voor het gescheiden rioleringsstelsel, alsook twee rechthoekige uitsprongen ter hoogte van de geplande

boombunkers. In deze laatste uitsprongen beperkt de opgraving zich tot de geplande maximale uitgraafdiepte (170cm-mv).

Op basis van de eerder dit jaar gemelde toevalsvondst (Sint-Jorisstraat Brugge, 24/3/2021, ref.730, Vanhoutte 2021) en een terreincontrole tijdens de niet-vergunningsplichtige nutsleidingswerken is duidelijk gebleken dat archeologische sporen zich op geringe diepte bevinden (zie Deel 2: VvR). Hierdoor is de kans reëel dat het archeologisch bodemarchief van het 'Oudhof' slechts gedeeltelijk intact zal zijn (tgv recente ingrepen zoals de bestaande riolering).

Niettegenstaande is het kennispotentieel o.i. voldoende groot om een integrale opgraving van deze zone te rechtvaardigen gezien de geplande werkzaamheden. In deze zone wordt een opgraving met een (wellicht eerder beperkte) complexe verticale stratigrafie verwacht. In de zone van de voormalige kapel worden bijzettingen verwacht.

Specifieke sporen, sporencombinaties en archeologische structuren

- Gebouwde archeologische structuren: zie bepalingen CGP 15.8.1. Gebouwde archeologische structuren, zowel in geologisch als in biologisch materiaal, worden op dusdanige wijze onderzocht en geregistreerd dat constructie, fasering, materiaalgebruik, afwerking en bouwtechniek duidelijk zijn. Wanneer nuttig worden stalen voor natuurwetenschappelijke analyse genomen. Deze houden rekening met de onderscheiden constructiefases en worden aangeduid op het plan of aanzichttekening van de constructiefase.

Op basis van de uitgevoerde bureaustudie (zie deel 2: Verslag van Resultaten) worden mogelijk restanten van de volmiddeleeuwse **Vlamingpoort**, de landhoofden van de **(als monument beschermde) Vlamingbrug** aangesneden alsook grote delen van het **Oudhof van de schuttersgilde van Sint-Joris (15de eeuw)**. Deze structuren zijn cruciaal voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen.

- Menselijke inhumaties: **In de zone van de voormalige kapel van het Oudhof van de schuttersgilde van Sint-Joris** is de kans op het aantreffen van inhumaties een realiteit. Bij het aantreffen van dergelijke sporen met menselijke resten wordt een selectie opgegraven die representatief is voor het geheel van de aanwezige sporen met menselijke resten. De overige sporen met menselijke resten worden enkel onderzocht in het vlak. Indien meerdere vlakken worden aangelegd, worden alle sporen met menselijke resten opgegraven die zich bevinden in dat deel van het onderzochte gebied waar een volgende vlak wordt aangelegd.

Het onderzoeken van sporen met menselijke resten wordt gecoördineerd door de fysisch antropoloog. Onder coördineren wordt verstaan: de fysisch antropoloog bepaalt, in samenspraak met de erkende archeoloog, op basis van de complexiteit van de sporen met menselijke resten en de menselijke resten zelf, de kennis en vaardigheden van de medewerkers en de vereisten van het onderzoek, welke aspecten van de noodzakelijke handelingen door hem zelf worden uitgevoerd en welke aspecten door andere medewerkers kunnen uitgevoerd worden, en hoe die dienen te gebeuren. Sporen met menselijke resten worden zorgvuldig, manueel en met aangepaste instrumenten blootgelegd en opgeschoond.

De menselijke resten en ermee aanverwante elementen vormen samen een complex spoor dat als dusdanig wordt opgegraven en geregistreerd, met bijzondere aandacht voor de stratigrafie. Alle vondsten worden stratigrafisch en per categorie ingezameld, nauwkeurig opgemeten en op plan gezet. De menselijke resten en de bijhorende sporen en vondsten worden geregistreerd door middel

van digitale foto's (zo loodrecht mogelijk op het opgravingsvlak) met duidelijk zichtbare topografisch verankerde merktekens die in een digitaal plan verschaald worden. Er worden na opschonen detailfoto's genomen van de handen, voeten, hoofd en nekwerfels (na het wegnemen van de onderkaak). Pathologische aandoeningen en vreemde inclusies in het spoor met menselijke resten worden in detail gefotografeerd en gedocumenteerd.

De inhumatiegraven worden tijdens het veldwerk beschreven aan de hand van skeletformulieren. De Code van Goede Praktijk bevat hiervoor een modelformulier (zie deel 7), dat gebruikt moet worden voor de registratie van de gegevens over menselijke resten en het graftype. Menselijk botmateriaal dat te klein of te fragiel is om met de hand in te zamelen, wordt als dat mogelijk is in zijn geheel in blok gelicht en in het laboratorium of verwerkingsatelier verder blootgelegd om zo een volledige en correcte inzameling te bereiken. Indien dit niet mogelijk is, wordt het als bulkstaal ingezameld en uitgezeefd. De bij het zeven gebruikte maaswijdte bedraagt 2 millimeter. Voor menselijk beendermateriaal dat buiten stratigrafisch primaire positie niet-intentioneel werd bijgezet, moet geen skeletformulier ingevuld worden en dit beendermateriaal moet niet gedetailleerd geregistreerd te worden. Het beendermateriaal wordt wel ingezameld zoals een gewone vondst.

De registratie en staalname van bewaard kisthout gebeuren op dezelfde manier als constructiehout.

Alle skeletten of delen van skeletten worden, wanneer mogelijk per onderscheiden individu, geborgen in geschikte verpakkingen, waarbij de resten van de linker- en rechterhand en van de linker- en rechtervoet in een aparte verpakking bij het skelet worden bijgehouden. Als de bewaringstoestand van het skeletmateriaal dit niet toelaat, wordt overlegd met de conservator en de fysisch antropoloog over een aangepaste wijze van berging. Elk onderscheiden individu krijgt een afzonderlijk vondstnummer.

Op basis van eerdere archeologische onderzoeken in de Brugse binnenstad bestaat er eveneens de mogelijkheid op het aantreffen van **grafkelders**, al dan niet met een beschildering (fresco's) aan de binnenzijde. Na de basisregistratie van de aangetroffen sporen en menselijke resten, kunnen een aantal stalen genomen worden van de fresco's, onder meer voor pigment- of bindmiddelanalyse van de historische verven. Hierna dient een afweging gemaakt te worden over het eventuele bergen van deze fresco's, op basis van weloverwogen criteria zoals bewaringsconditie en zeldzaamheid. Het is aangewezen om een externe specialist conservatie-restauratie te raadplegen indien deze situatie zich voordoet.

De natuurlijke bedding van de Augustijnenrei:

"In de ontwikkeling van Brugge heeft het water een grote rol gespeeld. Het waterloppennet in de huidige binnenstad is het resultaat van eeuwen menselijk ingrijpen in een natuurlijk gegeven: bestaande beken en riviertjes werden omgelegd, versmald, gerectificeerd of gedempt, terwijl er ook nieuwe waterlopen gegraven werden. Omdat veel van die ingrepen plaats vonden in een periode waarover bijna geen geschreven bronnen tot ons gekomen zijn, is het vaak moeilijk om een correct zicht op de genese van de Brugse reien te verkrijgen."¹

De geplande afgraving bevindt zich dichtbij de huidige gekanaliseerde Augustijnenrei. Tijdens deze opgraving kan wellicht meer informatie verzameld worden, meer bepaald over de natuurlijke bedding, het afzettingsmilieu, de opvulling en latere kanalisatie van deze Reie.

Idealiter wordt er één profiel haaks op de huidige Augustijnenrei aangelegd en geregistreerd. Bij de interpretatie van dit profiel is de inzet van een ervaren aardkundige verplicht. Hij beslist, in overleg met

¹ Ryckaert en Hillewaert, 2019, Op het raakvlak van twee landschappen, p.170 e.v.

de veldwerkleider, welke staalnames in functie van verder natuurwetenschappelijk onderzoek relevant kunnen zijn voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen.

Metaaldetectie

Elk aangelegd vlak wordt met een metaaldetector geprospecteerd, zodat vondsten gelokaliseerd worden voordat zij tevoorschijn komen. Het gebruikte apparaat beschikt steeds over een functie voor metaaldiscriminatie en een functie om storende achtergrondsignalen te onderdrukken of filteren.

Metaalvondsten die zich in sporen bevinden, worden ingezameld bij het couperen of uitgraven van het spoor. Vondsten die ingezameld worden bij het aanleggen van het vlak en die niet aan een spoor toegeschreven kunnen worden, worden op het vlakplan aangeduid met hun vondstnummer.

De uitvoering van het onderzoek gebeurt verder volgens de Code Goede Praktijk, eventueel aangevuld met bijkomende maatregelen indien de sporen en/of vondsten daartoe aanleiding geven. Deze eventuele maatregelen worden bepaald door de erkend archeoloog.

Eenmaal de zuiver natuurlijke lagen (de zgn. moederbodem) aangesneden worden, is de aanwezigheid van een archeologisch equipe niet meer zinvol.

Planning

Op heden nog niet gekend.

Personeelsvereisten

Een team van drie archeologen is minimaal noodzakelijk om deze opgraving uit te voeren. Hierbij dient de veldwerkleider over aantoonbare ervaring (min. 5 door OE goedgekeurde rapportages) te beschikken inzake archeologisch onderzoek in stedelijke context met een complexe verticale strategie en bij voorkeur met ervaring in de Brugse binnenstad.

Indien de aangetroffen sporen van die aard zijn (zeer hoge densiteit, complexiteit, pre-stedelijk en/of prehistorisch) dat de geraamde termijnen overschreden zullen worden, voorziet de veldwerkleider voldoende bijkomend personeel om het aanwezige bodemarchief op een tijdsefficiënte manier te registreren, waarbij maximaal rekening gehouden wordt met de in het bestek voorziene standstill alsook de eindtermijnen van de werkzaamheden.

Gezien de te verwachten complexe bodemopbouw is de aanwezigheid van een ervaren aardkundige, voor 1/5 van de tijd, verplicht.

Aangezien het bureauonderzoek aantoont dat er in de zone van de voormalige kapel van het Oudhof van de schuttersgilde van Sint-Joris bijzettingen plaatsvonden, is de kans op het aantreffen van menselijke overblijfselen niet onbestaande en dient een fysisch antropoloog het team van archeologen bij te staan (als coördinator). De overige personeelsvereisten zijn conform de Code van Goede praktijk.

Bij het aantreffen van relevante structuren zoals brugpijlers, poortfunderingen, edm. dient de Dienst Monumentenzorg en Erfgoedzaken van stad Brugge gecontacteerd te worden.

Criteria niet uitvoering

Het onderzoek kan niet plaatsvinden als er niet voldoende maatregelen zijn getroffen met betrekking tot veiligheid, gezien er op grote diepte gewerkt zal worden.

Risicofactoren

De risicofactoren zijn dezelfde als hierboven vermeld bij de criteria tot niet uitvoering.

Termijnen

-Terreinwerk:

Archeologische opgraving zone Vlamingpoort: 15 werkdagen x 3 archeologen

Archeologische opgraving zone Oudhof: 40 werkdagen x 3 archeologen

In deze raming wordt rekening gehouden het mogelijke aantreffen van gebouwde restanten van de Vlamingpoort, de landhoofden van de Vlamingbrug, de restanten van het Oudhof, alsook middeleeuwse straatniveaus en -ophogingslagen en de bedding van de Augustijnenrei. Deze raming houdt geen rekening met substantiële hoeveelheden inhumaties.

-Verwerking en rapportage

Verwerking en rapportage: 1/1 verhouding met het aantal gepresteerde terreindagen x 1 archeoloog

Kostenraming

Veldwerk: 1350 euro/ dag

Assessment fysisch antropoloog: 530 euro/dag

Verwerking: 480 euro/dag

Rapportering: 480 euro/dag

Conservatie: 2500 euro

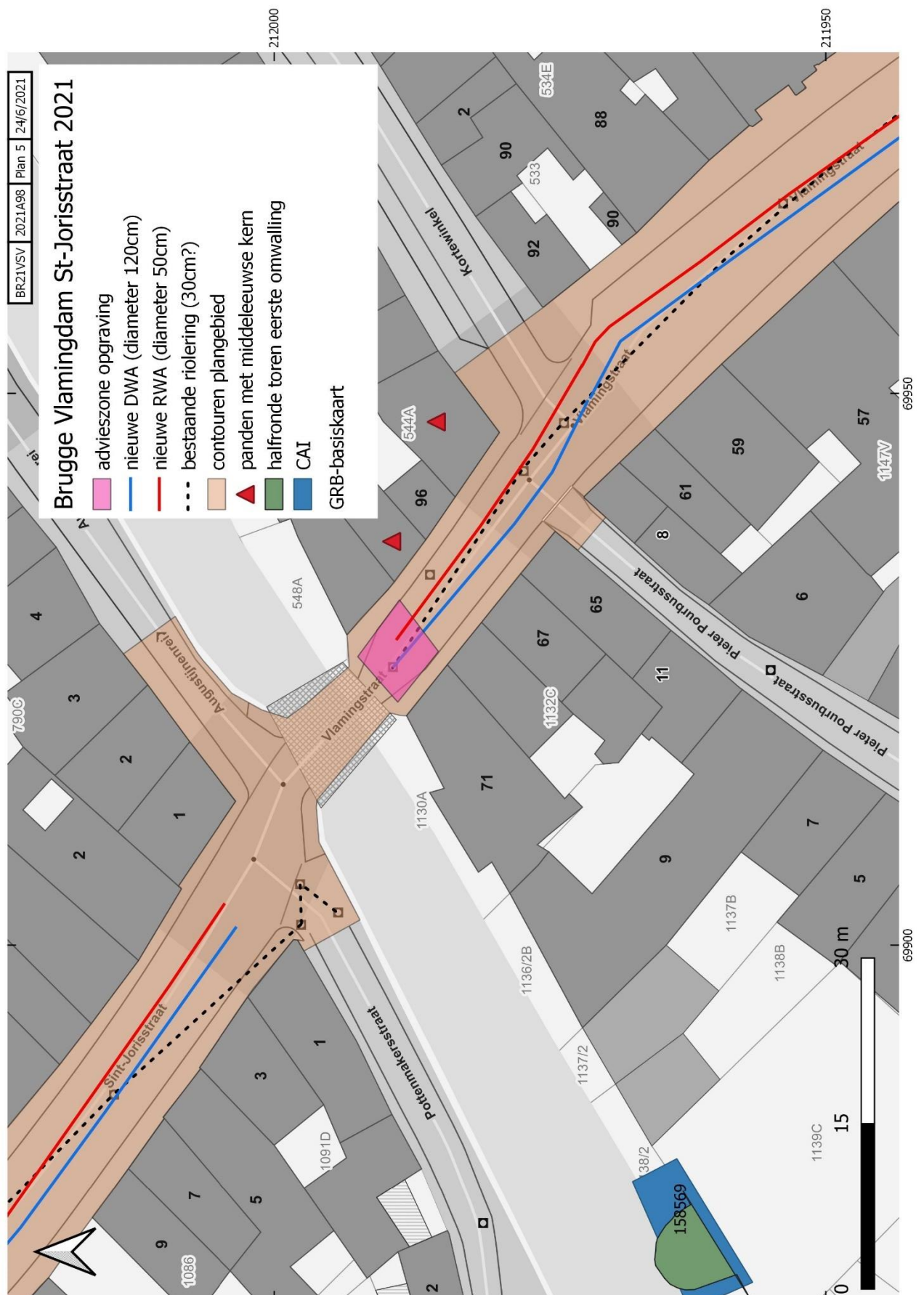
Natuurwetenschappelijk Onderzoek (NWO): voorziene hoeveelheid 7.500 euro.

Vondsten

Conservatie en overdracht van het archeologisch ensemble gebeurt na afloop van het (voor)onderzoek met ingreep in de bodem conform aan de artikels 5.2.1, 5.2.2 en 5.2.3 van het Onroerend Erfgoeddecreet. Bij de start van het vooronderzoek worden door de erkende archeoloog en de initiatiefnemer duidelijke afspraken gemaakt met betrekking tot de overdracht van het archeologisch ensemble bij de eigenaar en het erkende onroerend erfgoeddepot of andere bewaarder van het archeologisch ensemble. Na het beëindigen van de verwerking en het opleveren van de eindrapportage vindt de overdracht van de vondsten plaats.

Criteria wanneer afgeweken wordt van de voorziene onderzoeksmethode:

We voorzien voorlopig geen afwijkingen t.o.v. de Code Goede Praktijk

Figuur 3/Plan 5: Plan met aanduiding van de op te graven 'zone Vlamingpoort' t.o.v. het GRB

4. Bijlage

Lijst figuren

- Figuur 1: aanduiding van het plangebied t.o.v. het GRB
- Figuur 2: syntheseplan geplande werken
- Figuur 3: Plan met aanduiding van de op te graven zone 'Vlamingpoort' t.o.v. het GRB
- Figuur 4: Plan met aanduiding van de op te graven zone 'Oudhof' t.o.v. het GRB